

Staart- en maneneczeem

Nieuws onder de zon?

Sommige paarden zijn allergisch voor knutten en deze allergie is gebaseerd op meerdere factoren. Een deel is genetisch bepaald, maar er zijn waarschijnlijk ook andere factoren die een rol spelen.

MARIANNE SLOET VAN OLDRUITENBORGH-OOSTERBAAN, hoogleraar Equine Internal Medicine bij de Universiteitskliniek voor Paarden te Utrecht

FOTO'S: Department of Equine Sciences, Faculty of Veterinary Medicine, Utrecht University

Staart- en maneneczeem (SME) is een volledig ingeburgerde naam voor een huidaandoening bij paarden en pony's die met heftige jeuk, meestal aan manen en staart maar soms ook onder de buik, gepaard gaat. Andere namen voor deze aandoening zijn 'zomereczeem', omdat de aandoening alleen in de warmere tijd van het jaar voorkomt, en insecten-overgevoeligheid, omdat de oorzaak is gelegen in een overgevoeligheid voor de beten van knutten.

Knutten

Knutten zijn kleine insecten die het meest voorkomen in bosrijke gebieden met heren en der vochtige plekken. De vrouwelijke dieren hebben een bloedmaaltijd nodig vóór het leggen van eieren en leggen hun eitjes bij bosranden op vochtige plekken waar veel organisch materiaal (bladeren, veen, mest) voor handen is. Er zijn in Nederland vele tientallen soorten knutten. Door middel van 'tentvallen' is onderzocht welke soorten vooral rond paarden voorkomen (overal in dit artikel waar over paarden wordt gesproken, worden ook pony's bedoeld). De belangrijkste soort rond paarden is *Culicoides obsoletus*.

Allergie

Bij het bloedzuigen door de vrouwelijke knut, komt er speeksel van de knut onder de huid van het paard. Bij sommige paarden reageert het lichaam hier 'allergisch' op. Dat wil zeggen dat er ter plaatse van de beet een immunoreactie optreedt die veel jeuk geeft waardoor het dier gaat schuren. Waarschijnlijk is het vooral afhankelijk van de knuttensoort op welke plaats het paard vooral gaat schuren. Dit is echter nog niet tot in detail uitgezocht.

Symptomen

Paarden met SME zullen gaan schuren aan de manen, de staart of onder de buik. De beten van de knutten geven een kleine huidreactie, maar de meeste schade wordt aangericht door het schuren. Dit kan beginnen met wat schilfertjes en verlies van de haren van de staart en/of de manen en later zodanig ernstig worden dat dikke wrongen of grote open bloederige plekken ontstaan. Soms komen de schuurplekken ook onder de buik voor. Deze paarden proberen dan met de buik over de grond te schuren.

Allerlei factoren

Sommige paarden zijn allergisch voor knutten en deze allergie is gebaseerd op meerdere factoren. Een deel is genetisch bepaald, maar er zijn waarschijnlijk ook andere factoren die een rol spelen. In ieder geval moeten er knutten aanwezig zijn. Onderzoek heeft laten zien dat niet overal in Nederland evenveel knutten voorkomen: knutten worden meer in bosrijke gebieden

Paarden met SME zullen gaan schuren vanwege de jeuk. Dit paard heeft de staart deels kaal geschuurd.

Wetenschappers werken aan testen die SME kunnen aantonen, zoals een intracutane huidtest (kleine prikjes in de huid).

gevonden dan langs de kust. Dit hangt mogelijk ook samen met het feit dat knutten slechte vliegers zijn en dus graag langs bosranden zitten. Knutten blijven doorgaans binnen enkele kilometers van hun geboorteplek. Soms kunnen ze echter door de wind over grote afstanden 'vervoerd' worden. Dit alles is uitgezocht omdat knutten ook ziekten kunnen overbrengen. Blauwtong bij runderen en schapen, dat enkele jaren geleden een groot probleem was, is hier een voorbeeld van.

Invloed van omgeving

Als een paard dat in principe allergisch is niet wordt gestoken, ontstaan er geen problemen. Mede daarom is SME vaak een probleem bij koop en verkoop van paarden. Het kan immers voorkomen dat een verkoper volkomen terecht beweert dat het paard bij hem nooit problemen heeft

gehad. Dat komt dan waarschijnlijk doordat de verkoper in een gebied woont waar weinig knutten voorkomen of doordat het paard nooit buiten liep. Een verkoper kan echter ook 'te kwader trouw' zijn: hij weet heel goed dat het paard SME heeft en heeft het dier zorgvuldig binnengehouden tot het moment van verkoop.

Erfelijkheid

Recent is aangetoond dat insectenovergevoeligheid bij ruim 18 procent van de Friese paarden, bij bijna 8 procent van de Shetlandpony's en bij ruim 11 procent van de Gelderse paarden in Nederland voorkomt en dat er erfelijke factoren meespelen. Dit betekent dat met een goed fokprogramma het voorkomen van SME kan worden teruggedrongen. Het onderzoek naar de exacte vorm van vererving is in volle gang.

Sommige paarden reageren allergisch op een beet van dit insect: de knut (*Culicoides*). De knut is 1-3 mm groot.

Met 'tentvallen' is onderzocht welke soorten knutten vooral rond paarden voorkomen.

Er zijn allerlei goede insectendekens in de handel met een buikgedeelte, een halsgedeelte en soms ook een hoofdkap.

Onderzoek

Er is in de laatste jaren veel onderzoek naar SME gedaan. Dit was deels mogelijk omdat met behulp van de Koepel Fokkerij, de industrie, de overheid en enkele onderzoeksinstituten een groot project is uitgevoerd waarin drie onderzoekers voor hun promotie aan SME hebben gewerkt. Zo wordt er onderzoek gedaan naar de erfelijkheid van SME, naar het ontwikkelen van een betrouwbare bloedtest en een intracutane huidtest (kleine prikjes in de huid) en naar het ontwikkelen van een echte therapie. Dit laatste is nog lang niet klaar, maar het doel is om zover te komen dat door middel van het inspuiten van kleine hoeveelheden allergie-opwekkende stoffen de overgevoeligheid gaat verdwijnen. Dat heet hyposensibilisatie. Het ontwikkelen van een dergelijke therapie is echter iets wat jaren kost en waar onderzoekers een heel lange adem voor nodig hebben.

Behandeling

Op dit moment is er nog geen behandeling voor SME. Voorkomen is nog steeds het allerbeste en dat kan door een allergisch paard niet in contact met de knutten te laten komen. Contact voorkomen kan door middel van opstallen, maar dat is niet zo paardvriendelijk. Er zijn ook allerlei

goede insectendekens in de handel met een buikgedeelte, een halsgedeelte en soms ook een hoofdkap. De deken moet goed passen en al worden gedragen voordat de eerste knutten in april of mei gaan vliegen. Als het paard namelijk al aan het schuren is, zal de deken niet lang 'overleven'. Verder zijn er allerlei insectenwerende middelen, maar die moeten meerdere malen daags worden aangebracht. Ook zijn

Erfelijke factoren spelen rol bij overgevoeligheid voor insecten

er middelen (door middel van capsules of injecties) die de jeuk kunnen onderdrukken. Deze middelen, meestal corticosteroiden, mogen alleen door dierenartsen worden voorgeschreven omdat ze ook bijwerkingen kunnen hebben. De meest gevreesde bijwerking is hoefbevangenheid. Bij een allergisch paard is het goed om al vóór het knuttenseizoen met de dierenarts te overleggen wat de beste aanpak is.